

DE MOZAÏEK³ TRIPTIEK

iedereen uniek

"Fijne herinneringen aan de lagereschooltijd zijn een verkwikkende zeebries voor het leven." ¹

INLEIDING

Wij vinden het belangrijk dat kinderen met plezier naar school komen, dat ze kunnen genieten van hun omgeving, van elkaar en van het leven. Voor ons is dat een basisvoorwaarde om tot leren te komen en tegelijkertijd is het ook het gevolg van een succesvol leerproces. We willen met andere woorden dat onze kinderen zich op onze school, in en door het leren, amuseren en zichzelf kunnen ontdekken. Een school staat daarin niet alleen. Het is een leer- en leefgemeenschap van kleine en grote mensen, die op een harmonieuze manier samen leeft en samen leert. Kinderen, leraren, medewerkers, directie, ouders, buurtbewoners... allen maken ze deel van die gemeenschap uit. ²

Om hier betekenis aan te geven, creëerden we, in dialoog met ouders en kinderen, het project 'iedereen uniek'. Iedereen uniek is een drieluik waarmee we vanuit het schoolbeeld (identiteit), visie op leren en visie op onderwijzen, bakens leggen waaraan we het schoolgebeuren aftoetsen. Deze bakens, telkens opgebouwd uit zeven staakwoorden die samen drie keer het acroniem MOZAÏEK vormen, leiden ons in het op een leuke en (leer)veilige manier vormen van kinderen tot mooie, zelfbewuste jongeren die klaar zijn om hun unieke kleur aan de samenleving toe te voegen.

We nodigen je graag uit om samen met ons dit project invulling te geven en te bouwen aan een warme, gezellige school waarin onze kinderen die onvergetelijke en magische schooltijd zorgeloos kunnen beleven.

Team Mozaïek

¹ Citaat van de ouderraad

² Wanneer we in de verdere tekst spreken van leraren bedoelen we alle personeelsleden die vanuit hun schoolopdracht met onze kinderen tot interactie komen zoals secretariaatsmedewerkers, de directeur, ondersteuners, de zorgcoördinator...

SCHOOLBEELD (IDENTITEIT)

Wij zijn een **multiculturele** school.

We omarmen culturele, etnische en religieuze verschillen. Kinderen ontmoeten de wereld op onze school en gaan met elkaar in dialoog.

Gastvrij en vanuit onze katholieke identiteit verwelkomen we alle kinderen ongeacht de culturele, etnische of religieuze achtergrond. Op die manier ontstaat er een schoolcontext die zich kenmerkt door diversiteit. De kracht die daarvan uitgaat, willen we maximaal benutten.

We leren onze kinderen de wereld ontdekken doorheen een netwerk van relaties. We zetten in op de ontmoeting van verschillen en op de dialoog tussen de verschillen. Zo kunnen onze kinderen ontdekken wie ze zelf zijn en wie de ander is; ervaren wat hen verbindt en wat hen onderscheidt. De school als oefenplaats dus voor het (samen)leven met als doel vorm geven aan een toekomstige open, waardevolle, verdraagzame en duurzame samenleving waar plaats is voor iedereen.

Wij zijn een **ondernemende** school.

We geven ideeën een kans. We ontwikkelen visie, stellen doelen en nemen initiatief.

Ondernemende kinderen, maar ook ondernemende leraren, ouders en buurtbewoners, dragen bij tot een sterke en dynamische school. Een ondernemende houding leidt immers tot het creëren van mogelijkheden en het verleggen van grenzen. Bij onze kinderen stimuleren we ondernemingszin en de zin voor initiatief door gebruik te maken van hun natuurlijke creativiteit. We geven ideeën een kans en leren hen om ze via overleg en samenwerking op een planmatige manier te realiseren. De werking van onze leerlingeraad is hier onder meer een voorbeeld van.

We nemen als ondernemende school ook een open houding aan tegenover ideeën van leraren, ouders, de buurt... We treden daarbij zelf in interactie met onze partners, de directe omgeving, de lokale gemeenschap... en bieden ruimte aan diverse schoolse en naschoolse initiatieven. Ook hier werken we volgens het participatief model en bespreken we ideeën op interne werkgroepen, de ouderraad, het buurtcomité... We ontwikkelen visie, stellen doelen en nemen initiatief.

Wij zijn een **zorgzame** school.

We hebben aandacht voor het welbevinden van ieder kind. We begeleiden en ondersteunen waar nodig.

Welbevinden is een voorwaarde om tot leren en groeien te komen. We zetten dan ook als team in op een respectvol en liefdevol contact met ieder kind. Vanuit deze persoonlijke benadering creëren we een veilige basis voor kinderen om een emotionele band met andere kinderen, met leraren, met de school en met de wereld te ontwikkelen.

Met het team volgen we de ontwikkelingen van ieder kind op de voet en zetten extra (groeps)begeleiding in ter ondersteuning van het gedifferentieerd werken. Ook wanneer specifieke bijkomende ondersteuning en/of remediëring nodig is, bieden we die - binnen wat voor de verdere ontwikkeling van het kind zinvol is - graag. Met een hart voor ieder kind zoeken we telkens in overleg met de ouders, het kind zelf en indien nodig met het Centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) naar de best mogelijke optie om de ontwikkelkansen van het kind zo groot mogelijk te maken.

Wij zijn een **ambitieuze** school.

We benutten de mogelijkheden en talenten van ieder kind zodat iedereen de beste versie van zichzelf kan realiseren.

Overtuigd van het groeipotentieel van kinderen willen we ieders mogelijkheden en talenten maximaal benutten. We werken doelgericht, gaan op zoek naar (keuze)contexten uit de leefwereld van het kind en bieden kansen op het beleven van succeservaringen.

We doen dit door zowel in te zetten op de doorontwikkeling van sterke punten als het verbeteren van werkpunten. Voor beide aspecten leggen we voor ieder kind de lat – binnen de reikwijdte van wat voor het kind haalbaar is – hoog. Samen met het gericht inzetten van de aanwezige expertise en talenten binnen het lerarenteam en een eigentijdse schoolorganisatie, voeden we zo ieders leerproces en stellen we alle kinderen en hun leraren in staat om de beste versie van zichzelf te realiseren.

Wij zijn een **inclusieve** school.

We spelen in op verscheidenheid en geven het een plaats binnen onze leergroepen.

Iedereen is anders en heeft het recht om bij de (buurt)groep te horen. Kinderen met uiteenlopende onderwijsbehoeften kunnen - indien aanpassingen, ondersteuning en zorg vanuit de school realiseerbaar zijn en stimulerend zijn voor de ontwikkeling van het kind - rekenen op ons engagement.

Onze leerlingenpopulatie kenmerkt zich dan ook door verscheidenheid. Die verscheidenheid nemen we mee in de uitwerking van onze onderwijsarrangementen en in de samenstelling van de leergroepen. We benutten de verscheidenheid maximaal door een evenwicht te vinden in de tijd die de kinderen doorbrengen in een heterogeen samengestelde basisgroep en het leren binnen variërend samengestelde gelegenheidsgroepen. Zo krijgen kinderen de kans om te leren van verschillende leraren, te leren van elkaar en om de zorg voor elkaar op te nemen. Precies in die verbondenheid herkennen we het mensbeeld dat voortvloeit uit onze christelijke inspiratie.

Wij zijn een **eigentijdse** school.

We evolueren met de tijd en kanaliseren wat nieuw is.

Om onze kinderen optimaal voor te bereiden op de samenleving van de toekomst nemen we hedendaagse ontwikkelingen en te voorspellen evoluties mee in de uitbouw van onze school en van onze onderwijsarrangementen. We evolueren met de tijd en verbinden de bestaande basisvaardigheden met nieuwe maatschappelijke uitdagingen.

Dit stelt ons in staat om kinderen doordacht, vaardig en functioneel met maatschappelijke tendensen en nieuwe technologieën om te leren gaan. We kanaliseren wat nieuw is en zetten in op het ontwikkelen van 21ste-eeuwse vaardigheden. Op die manier sterken we onze kinderen zodat ze competent, maar ook veerkrachtig en flexibel de toekomst tegemoet kunnen gaan.

Wij zijn een **kindgerichte** school.

We richten ons op wat het kind nodig heeft om de volgende stap in zijn leerproces te zetten.

Ieder kind is uniek, met unieke mogelijkheden en unieke talenten. Het vanuit de leefwereld van het kind ontwikkelen van die mogelijkheden en talenten, vormt de basis van ons pedagogisch concept. We richten ons daarbij op dat wat het kind nodig heeft om de volgende stap in zijn leerproces te zetten. Op die manier ontstaat een ononderbroken leerlijn noodzakelijk voor een succesvol en ongelimiteerd ontwikkeltraject.

Ook het leerproces zelf is bij ieder kind uniek. Daarom leren we kinderen om het eigen leerproces in handen te nemen en vorm te geven. We doen dit door te differentiëren van bij de start. Vertrekkend vanuit de persoonsgebonden ontwikkeling groeien onze kinderen zo in autonomie, in verbondenheid en scherpen ze door begeleide zelfreflectie, zelfevaluatie en zelfsturing hun competenties systematisch aan.

VISIE OP LEREN

Leren betekent: **motivatie**.

We zorgen voor een (leer)veilige omgeving en stimuleren bij ieder kind de zin in leren.

Intrinsieke motivatie is een voorwaarde om tot leren te komen. Daarom vinden we het belangrijk dat kinderen zich kunnen ontwikkelen in een (leer)veilige omgeving waar fouten maken mag en gezien wordt als bron om d.m.v. feedback het leerproces bij te sturen. We voorzien voldoende afwisseling en bieden een platform waarop kinderen kunnen tonen wat ze geleerd hebben.

We maken van het bevorderen van motivatie ons hoofddoel. Het leerplanconcept Zin in Leren! Zin in Leven! daagt ons daar ook uitdrukkelijk toe uit. We stimuleren de zin in leren door in te spelen op de basisbehoeften autonomie, verbondenheid met wie betrokken is op dat leerproces, en het gevoel competent te zijn. Deze drie basisbehoeften vormen voor ieder kind de vitamines die noodzakelijk zijn om te groeien.

Leren betekent: **ontdekken**.

We gaan op zoek naar ieders talenten. We dagen kinderen uit om hun sterktes en hun werkpunten te benoemen.

We spelen in op de natuurlijke nieuwsgierigheid van kinderen en laten hen onderzoekend te werk gaan. De aha-ervaring is daarbij het ultieme doel. De nieuwe kennis en vaardigheden die kinderen op die manier opdoen en met al verworven kennis en vaardigheden verbinden, geeft hen meer inzicht in hun talenten en in de eigen persoonlijkheid. We maken het ontdekkingsveld voor ieder kind ook zo breed mogelijk zodat ze op school talenten kunnen ontdekken en ontwikkelen waar ze in hun leefomgeving minder de gelegenheid toe krijgen.

Daarenboven dagen we alle kinderen uit zodat ze een realistisch beeld van de eigen mogelijkheden ontwikkelen. We doen dit door hen zowel de eigen sterktes als de eigen werkpunten te leren benoemen. Op die manier kunnen kinderen hun talenten en sterktes gericht in gaan zetten en er hun werkpunten mee leren verbeteren.

Leren gebeurt: **zelfstandig**.

We leren kinderen plannen, uitvoeren, (zichzelf) evalueren en bijsturen. Zo neemt ieder kind zijn leerproces in handen.

We willen onze kinderen begeleiden in hun weg naar zelfstandig leren. We zetten in op leesvaardigheid en ontwikkelen een werkhouding die nodig is om zelfstandig leren succesvol aan te kunnen pakken. We delen het leerdoel mee en introduceren de taak; we leren kinderen plannen, die plannen uitvoeren, (zichzelf) evalueren en indien nodig bijsturen. De evaluatie van dit proces maakt naast de evaluatie van het product een evenwaardig deel van de feedback uit die we formuleren. Zelfstandig leren gebeurt op eigen tempo en kan alleen, maar kan ook vanuit samenwerking plaatsvinden.

We zien de weg naar zelfstandig leren als middel om het eigen leerproces in handen te nemen. Om het effect maximaal te laten renderen, zetten we zelfstandig leren gericht in onder het motto: zelfstandig waar het kan, samen waar het moet.

Leren gebeurt: **actief**.

We leren kinderen de beschikbare informatie verwerken en bewerken vanuit onderlinge relaties en samenwerking.

In een tijd waarbij informatie altijd en overal beschikbaar is, vormt het verwerken en bewerken van informatie een wezenlijk onderdeel van het leerproces van kinderen. Strevend naar een mooi evenwicht tussen instructie en begeleid zelfstandig werken stimuleren we de actieve betrokkenheid van kinderen en zetten we in op het ontwikkelen van strategische vaardigheden zoals plannen, schematiseren, hoofd- en bijzaken onderscheiden, vergelijken... Onder meer door elkaar uitleg te geven, ideeën uit te wisselen en te overleggen, brengen we kinderen tot begrijpen, toepassen, verbanden leggen, evalueren, bijsturen, rapporteren...

Kinderen bouwen nieuwe kennis op vanuit hun relatie en samenwerking met andere kinderen, met hun leraren, hun ouders, hun omgeving... Samen uitvoeren, maar ook samen reflecteren op het proces stimuleert hen om hun leerproces actief in handen te (blijven) nemen en bevordert indirect de taalvaardigheid.

Leren betekent: **inspiratie.**

We stimuleren creativiteit en initiatief en zetten in op probleemoplossend denken en werken.

"Eureka! Ik heb het gevonden." Deze uitspraak van Archimedes illustreert waar het bij leren om gaat, namelijk het moment van enthousiasme vinden waarop creatieve ideeën tot inzichten leiden en aanzetten tot het nemen van initiatief, tot experimenteren, onderzoeken, uitwerken, vormgeven...

We stimuleren het scheppend vermogen van kinderen en zetten het in om hen te leren schoonheid te grijpen, waarden te doorleven, problemen op te lossen, de natuur te begrijpen.... Dit doen we onder meer door te investeren in een inspirerende leeromgeving, aandacht te hebben voor een positief leer- en leefklimaat en het aanbieden van contextrijke en samenhangende leerinhouden. Door zelf gepassioneerd en geïnspireerd te zijn door de wereld, door schoonheid en door de liefde voor mensen inspireren we onze kinderen en ontstaat betrokkenheid op materiaal, de wereld en elkaar.

Leren betekent: **exploreren.**

We stimuleren nieuwsgierigheid en zetten in op onderzoekend leren en werken.

We leren kinderen de werkelijkheid verkennen en laten hen onderzoekend te werk gaan. We spelen daarbij in op de signalen en vragen die van de kinderen komen en voegen zelf gericht nieuwe elementen aan de exploratie toe. Door daarenboven de aanwezige talenten en expertise van leraren en ouders functioneel in te zetten, stimuleren we maximaal de nieuwsgierigheid van kinderen en proberen we de nog verborgen talenten en interesses te prikkelen.

Bij het onderzoekend leren en werken leggen we de focus op een planmatige aanpak. Een probleem of situatie ontleden, een oplossing of een veronderstelling formuleren, experimenteren en ervaren, hierop reflecteren, verslag uitbrengen en het proces evalueren, zijn stappen die kinderen kansen bieden om denkstrategieën en identiteit te ontwikkelen.

Leren betekent: **kansen.**

We bieden kinderen meerdere mogelijkheden om een stap in hun leerproces te zetten.

We leggen de basis waarop het kind zijn toekomst vorm geeft.

Leren is het verleggen van grenzen. Dit vraagt inspanning en tijd. Daarenboven zijn er verschillende manieren om tot leren te komen. Daarom zetten we in op het aanbieden van meerdere mogelijkheden om een specifieke doelstelling te realiseren zodat ieder kind die volgende stap in zijn leerproces kan zetten. We differentiëren naar doelen, inhoud, tijd en context. Precies die variatie geeft kinderen gelijke kansen om tot leren te komen. Telkens weer...

Met kansen hebben we ook de essentie van school opgenomen. We geven kinderen de kans om onafhankelijk van hun leefomgeving hun eigen leven op te bouwen, op basis van de eigen intrinsieke mogelijkheden, vanuit hun eigen identiteit. In de lagere school leggen we hiermee een stevige basis waarop het kind zijn toekomst vorm kan geven.

VISIE OP ONDERWIJZEN

Ons onderwijs(aanbod) is **maatwerk**.

We maken informatie op verschillende manieren beschikbaar en geven kinderen de kans om op verschillende manieren inhoud te verwerken en aan te tonen wat ze geleerd hebben.

Ieder kind heeft andere behoeften, sterktes, interesses, achtergronden... Net als een architect ontwerpen we onze onderwijsarrangementen zodanig dat ze voor ieder kind toegankelijk zijn. De verwachtingen blijven hoog, maar de drempel wordt verlaagd.

We doen dit door informatie op verschillende manieren beschikbaar te maken, door het aanbieden van verschillende manieren om inhoud te verwerken en door kinderen de kans te geven om, op een manier die bij hen past, te kunnen tonen wat ze geleerd hebben. Meer concreet betekent dit dat we inspelen op het gebruiken van verschillende zintuigen (mondeling, schriftelijk, beeldend...), dat we informatie zowel digitaal als op papier ter beschikking stellen, dat we variëren in werkvormen en dat we diverse evaluatiemogelijkheden voorzien.

Ons onderwijs(aanbod) is **ontwikkelingsgericht**.

We zetten in op de totale persoonsvorming en richten ons daarbij op de eerstvolgende stap in ieders leerproces.

Zingeving en een brede ontwikkeling zijn belangrijke uitgangspunten van het onderwijs dat we willen aanbieden. We zetten dan ook in op de totale persoonsvorming en maken de groei van het kind zowel op cognitief, psychomotorisch als op socio-emotioneel vlak zichtbaar.

Als ontwerpers van onderwijs verbinden we een kindgerichte pedagogie met een activerende didactiek en dit binnen een ruim aanbod aan betekenisvolle socio-culturele activiteiten. Het kind ontdekt op die manier vanuit zijn eigen ontwikkeling wat op de rand van zijn kunnen en nog niet kunnen ligt. We richten ons dan ook telkens op de eerstvolgende stap in ieders leerproces zodat alle kinderen boven hun huidige niveau kunnen uitstijgen en er in kunnen slagen om het geleerde in verschillende contexten toe te passen.

Ons onderwijs(aanbod) is **zillvol**.

We zetten in op persoonsgebonden en cultuurgebonden ontwikkeling door aan te sluiten bij de leefwereld en de interesses van het kind.

De focus van ons onderwijsaanbod wordt telkens bepaald door een samenspel van drie vragen: Wat heeft dit kind nodig?, Welke leerkansen zitten er in de situatie verscholen?, Welke leerplandoelen kunnen gerealiseerd worden? Het leerplanconcept Zin in Leren! Zin in Leven! (ZiLL) nodigt ons daarbij uit om in te zetten op zowel persoonsgebonden als op cultuurgebonden ontwikkeling.

We realiseren de leerplandoelen van ZiLL door aan te sluiten bij wat kinderen echt bezighoudt. Daarom zorgen we ervoor dat ons onderwijsaanbod aansluit bij de concrete leefwereld en de interesses van het kind. We zoeken de werkelijkheid op zodat het geleerde kan gedijen en meegenomen kan worden buiten de school. Op deze manier bereiden we onze kinderen optimaal voor om met succes het secundair onderwijs aan te vatten.

Ons onderwijs(aanbod) is **allesomvattend**.

We zorgen voor een aanbod dat alle ontwikkelvelden bestrijkt. Onze onderwijsarrangementen integreren meerdere ontwikkelvelden.

Om te voldoen aan de totale persoonsvorming van alle kinderen, beogen we een brede basisvorming voor iedereen. We zorgen voor een samenhangend aanbod dat alle ontwikkelvelden bestrijkt en stimuleren een veelzijdige belangstelling. Daarenboven worden alle ontwikkelvelden evenwaardig behandeld en gedifferentieerd ingevuld.

Kinderen ervaren de werkelijkheid als een geheel. Daarom integreren we telkens meerdere ontwikkelvelden in onze onderwijsarrangementen. We besteden aandacht aan de verbanden tussen de verschillende ontwikkelvelden en bewaken de logische leerlijn. Zo ontwikkelt ieder kind een realistisch zelfbeeld; kan het de eigen sterktes en werkpunten benoemen en krijgt het inzicht in waarnaar de eigen interesses uitgaan.

Ons onderwijs(aanbod) is **interactief**.

We creëren en begeleiden leersituaties die uitnodigen tot dialoog en samenwerken.

Kinderen leren door samen met anderen problemen op te lossen en te ontdekken hoe iets werkt; door kennis te delen, ervaringen uit te wisselen en elkaar vragen te stellen. Daarom creëren we leersituaties die uitnodigen tot dialoog en samenwerking waarin we kinderen leren te overleggen, actief te luisteren, een mening te verwoorden, leerinhoud te verwerken, zich open te stellen voor de ander... Die interactie vindt zowel plaats tussen kinderen onderling als tussen de leraar en het kind als tussen het kind en zijn leeromgeving.

De leraar neemt daarbij een begeleidende houding aan en streeft naar een evenwicht tussen leersituaties die vragen om directe instructie en leersituaties waarbij kinderen begeleid zelfstandig - individueel of in groep - met keuzeopdrachten aan de slag kunnen gaan.

Ons onderwijs(aanbod) is **ervaringsgericht**.

We focussen ons op het procesmatige en laten kinderen voelen, nadenken, kiezen en doen.

In de kern van onze onderwijsactiviteiten zijn we er telkens op gericht om kinderen dingen te laten ervaren, te laten beleven. De focus ligt daarbij op het innerlijke proces dat zich bij het kind afspeelt. We geven dit vorm door hen te laten voelen, nadenken, kiezen, en doen. We komen tot inzicht door hierover met het kind in gesprek te gaan.

We stimuleren het ervaringsgerichte door kinderen ruimte te geven tot het nemen van initiatief om de wereld rondom zich te verkennen, door hen de kans te geven om keuzes in opdrachten te maken die aansluiten bij hun interesses en hen een rijke leer- en speelomgeving aan te bieden met uitdagende activiteiten en materialen. Daarenboven wordt een groot deel van het ervaren bepaald door de onderlinge relatie tussen kinderen, tussen de leraar en het kind en door de aard van de onderlinge interactie en dialoog. Faciliterende werkvormen kunnen hierbij zijn: kringgesprekken, contractwerk, projectwerk, ateliers, keuzeactiviteiten...

Ons onderwijs(aanbod) is **kwaliteitsvol**.

We richten ons op welbevinden en betrokkenheid als graadmeter voor kwaliteit.

Kinderen maken een optimale ontwikkeling door als ze betrokken werken en met plezier naar school gaan. Welbevinden en betrokkenheid zijn belangrijke voorwaarden om tot leren te komen. We zien het welbevinden en de betrokkenheid bij ieder kind dan ook als graadmeter voor de kwaliteit van het onderwijs dat we willen aanbieden.

Betrokkenheid en welbevinden ontstaan als kinderen bezig zijn met dingen die aansluiten bij hun belangstelling en leerbehoefte. We stimuleren beide door in te zetten op een (leer)veilige sfeer en positieve onderlinge relaties; door het aanbieden van activiteiten die leiden tot succeservaringen en/of het aanbieden van uitdagingen voor wie daar nood aan heeft. Met onze schoolinrichting, schoolorganisatie en selectie van onderwijsarrangementen, spelen we hier gericht op in.

"Mijn heerlijke, lieve, lastige stel. Ik weet eigenlijk maar één ding: de jaar of wat dat ik jullie heb en dat jullie mij hebben, behoren wij enkel maar een gelukkige klas te zijn. En de rest is nonsens hoor, al zal ik dat jullie nooit zeggen." ³

Meester Staal

³ Uit 'De Gelukkig Klas' van Theo Thijssen (1926)

BRONNEN

- Katholiek Onderwijs Vlaanderen, De katholieke dialogeschool: eigentijds tegendraads. Antwerpen: Halewijn, 2016.
- Katholiek Onderwijs Vlaanderen (2017), Zin in leren! zin in leven!: het leerplanconcept voor het katholiek basisonderwijs. Geraadpleegd op 21 maart 2018 via <https://zill.katholiekonderwijs.vlaanderen>.
- Vansteenkiste M. en Soenens B., Vitamines voor groei: ontwikkeling voeden vanuit de Zelf-Determinatie Theorie. Leuven: ACCO uitgeverij, 2015.
- Loui Lord Nelson (vertaling: Devriese H.), Universal Design for Learning (UDL) in de praktijk: lessen ontwerpen voor iedereen. Kalmthout: Pelckmans Pro, 2016.
- VVKBaO, De Opdrachtverklaring van het Katholiek Basisonderwijs in Vlaanderen (OKB). Brussel: DOKO vzw, 2013.
- vzw Katholiek Onderwijs Kessel-Lo (2009), Het opvoedingsproject.
- KSLeuven (2018), Visietekst basisonderwijs.
- <https://wij-leren.nl/begrippen.php> (2018)
- Goleman D., Emotionele intelligentie: emoties als sleutel tot succes.
- Onderwijsinspectie, Referentiekader voor Onderwijskwaliteit: mijn onderwijs is ok. Geraadpleegd op 21 maart 2018 via <http://mijnschoolisok.be/professionals>
- Decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (M-decreet), 2014.
- Stichting Leerplanontwikkeling, Curriculum van de toekomst: 21ste-eeuwse vaardigheden. Geraadpleegd op 20 maart 2018 via <http://curriculumvandetoekomst.slo.nl/21e-eeuwse-vaardigheden>

Met dan aan...

Frederik Vanackere, Peter Bracaval, Steven Schynkel, Filip Dhaenens, Fabienne Buzzi en Hilde Hutsebaut van de pedagogische begeleidingsdienst van Katholiek Onderwijs Vlaanderen voor hun zeer gewaardeerde feedback.